

Miljömålsberedningens betänkande ”Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige” – Remissvar från det Vetenskapliga Rådet för hållbar utveckling

Genom Parisavtalet har världens länder höjt ambitionerna inom klimatområdet. Avtalet innebär att världens utsläpp av växthusgaser från fossila energikällor i stort sett måste upphöra till mitten av detta århundrade, d.v.s. om 35 år, för att nettoutsläppen globalt då ska kunna vara noll och därefter negativa. Sverige har genom att underteckna avtalet ställt sig bakom denna ambitionsnivå. Det Vetenskapliga rådet för hållbar utveckling (VRHU) delar Miljömålsberedningens utgångspunkt att Sverige ska vara ett ledande land i det globala arbetet med att förverkliga Parisavtalets målsättningar. Som en rik och tekniskt avancerad nation med en miljömedveten befolkning har Sverige bättre förutsättningar än de flesta länder att bidra till hållbara lösningar på de klimatproblem världen står inför och uppfylla regeringens föresats att Sverige ska bli ett av de första fossilfria välfärdsländerna.

Miljömålsberedningen föreslår att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser. Detta innebär, enligt beredningen, att utsläppen från verksamheter inom svenskt territorium ska minska med 85 % jämfört med 1990. VRHU välkomnar ambitionshöjningen som detta innebär, med ett upphörande av nettoutsläppen fem år tidigare än i riksdagens vision för år 2050. Detta mål är dock av allt att döma otillräckligt om det ställs i relation till den strävan som uttrycks i Parisavtalet att begränsa den globala temperaturhöjningen till 1,5 grader. Enligt IPCC innebär denna strävan, om den ska nås med rimligt hög sannolikhet, att de globala utsläppen måste minska med mellan 70-95 % till år 2050 i förhållande till 2010 års utsläpp, vilket i sin tur innebär att de industrialiserade ländernas utsläpp helt måste upphöra eller rentav vara negativa dessförinnan. Sverige bör således uppnå nollutsläpp väl före 2045 och dessutom stödja utsläppsminskningar i andra länder. Beredningens förslag framstår som desto mer otillräckligt mot bakgrund av att det inte omfattar utsläppen från internationell sjöfart och flyg.

Till detta kan läggas att beredningen inte föreslår några mål för den svenska befolkningens konsumtionsrelaterade utsläpp. Eftersom dessa utsläpp är betydande och eftersom Generationsmålet uttryckligen ska nås utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser, bör Sverige ha ett mål också för dessa. Att inte beakta svenskars utsläpp i andra länder blir också motsägelsefullt eftersom avsikten är att det föreslagna klimatmålet till viss del ska kunna nås genom utsläppsminskningar

utomlands. Sverige har visserligen begränsad rådighet över utsläpp som sker i andra länder, men kan ändå i viss utsträckning styra den svenska befolkningens konsumtion mot mindre klimatstörande produkter, tjänster och alternativ. Verktyg som exempelvis offentlig upphandling, punktskatter och informationsinsatser kan användas.

Att inkludera alla utsläpp från produktionen av de varor som konsumeras i Sverige, även de utsläpp som sker utanför Sveriges gränser, är vidare, enligt VRHU, en förutsättning för att kunna göra en systematisk bedömning av den svenska befolkningens verkliga utsläppsminskningar och dess omställning till hållbar utveckling. Det är angeläget att svenskarnas utsläpp kartläggs och följs. En sådan kartläggning bör även inkludera den svenska statens ägande av verksamheter utomlands som bidrar till utsläpp av växthusgaser. Statistik för att kunna följa upp de konsumtionsrelaterade utsläppen är under utveckling och torde vara tillräckligt robust för att fånga signifikanta trender även om den absoluta nivån på dessa utsläpp är osäker.

VRHU delar miljömålsberedningens slutsats att det är de samlade nettoutsläppen snarare än utsläppsnivån ett visst år som är det relevanta att reda ut och följa upp. De etappmål som kommer att presenteras i nästa delbetänkande är därför viktiga och behöver vara tillräckligt ambitiösa. Med hänvisning till Parisavtalet bör också Sveriges miljömål för klimatet revideras, framför allt dess precisering som refererar till 2-gradermålet.

VRHU delar Miljömålsberedningens bedömning att det är svårt att göra en heltäckande samhällsekonomisk analys av förslaget på grund av de långa tidsperioderna och stora modellosäkerheterna. Samtidigt finns det analyser, bl.a. av IPCC och det av Sverige m.fl. länder initierade projektet New Climate Economy (NCE), som pekar på att en omställning till nettonollutsläpp på 30 års sikt skulle kunna genomföras till relativt låga kostnader för ekonomin i stort. Dessutom är det viktigt att framhålla de positiva effekterna av en ambitiös klimatpolitik med genomförande av kraftfulla åtgärder. Det finns därför, enligt VRHU, ett stort behov av att fördjupa analysen om (1) samhällsekonomiska kostnader av att misslyckas att uppnå Parisavtalets mål (2) samhällsekonomiska kostnader att uppnå dessa mål, och (3) dynamiska och positiva effekter av policy reformer och innovationsprocesser i en omställning från fossil- till förnybara energisystem

VRHU bedömer att Sverige har en gynnsam position för att utveckla miljöteknologi och metodik för hållbara klimat- och miljölösningar. En rejäl satsning på forskning, utveckling och nyttiggörande av sådana metoder, teknologier och lösningar skulle kunna ha stor effekt för uppfyllandet av klimatmålen globalt, då de kan exporteras till andra länder och/eller tas fram i internationell samverkan.

VRHU delar bedömningen att ett klimatpolitiskt ramverk med en klimatlag och ett klimatpolitiskt råd kan stärka långsiktigheten och stabiliteten i klimatpolitiken. De frågeställningar Miljömålsberedningen föreslår att det klimatpolitiska rådet ska arbeta med är relevanta och kräver bred expertis inom många politikområden och inom hållbarhetens tre dimensioner, samt kunskap från flera vetenskapliga områden. Det bör tydliggöras hur ett klimatpolitiskt råd ska samverka med övriga råd som tillsatts, och hur

ett sådant råds roll skiljer sig från de existerande. Enligt Miljömålsberedningens förslag ska ledamöterna på sikt utses av sig själva och det finns då en risk att ett visst politiskt, hållbarhets- och/eller vetenskapligt perspektiv blir dominerande. Andra former för att utse rådets ledamöter bör övervägas.

VRHU hoppas att Miljömålsberedningen i sitt nästa betänkande kombinerar ambitiösa etappmål med implementerbara styrmedel i den utsträckning som behövs om nettoutsläppen ska upphöra senast år 2045.

Stockholm den 2 juni 2016

För det Vetenskapliga Rådet för Hållbar Utveckling

Karin Markides

Ordförande

Anders Turesson

Sekreterare